

már részben feltárt 10–11. századi temető hitelesítő feltárását kívántuk elvégezni. Az ásatás az MTA Régészeti Intézete és a szegedi Móra Ferenc Múzeum közös munkája volt.

A lelőhely Mindszent közigazgatási területén található, a településtől 5 km-re K-re, a Koszorús-dűlő hátrészben, a Koszorú-halom nevű kurgántól 1500 m-re K-re. A Szentest Hódmezővásárhellyel összekötő műútból a Nagyludas-halomnál Mindszent felé leágazó, ún. Miási út D-i oldalán, egy ÉNy–DK-i irányú kiemelkedésben fekszik az egykori Csernák-tanya.

1936. július 18-án Mindszenten, a Csernák János tulajdonában lévő, 252. számú tanya területén a tulajdonos homokkitermelés közben honfoglalás kori gyereksírt bolygatott meg. A leleteket beküldte a szentesi múzeumnak. Ezt követően 1936 augusztusában Csallány Gábor hitelesítő feltárást folytatott a lelőhelyen, amelynek során két további sírt tárt fel (ásatási dokumentáció: KJM RégAd: 85-76, 87-84, MNM RégAd: 276. M. IV. II. 21/1972; 89. M. II.; a leletanyag KJM RégGyűjt: 57.87.1–8; közlés: FolArch (3-4) 1941, 186, 189). Bálint Csanád 1968 tavaszán, a Csallány Gábor publikációjában szereplő térképvázlat alapján és Csernák János egykori tulajdonos feleségének segítségével azonosította a lelőhelyet, ahol 1968. szeptember 3–6. között hitelesítő feltárást végzett (ásatási dokumentáció: MFM RégAd: 85-76; leletanyag: KJM RégGyűjt: KJM 2000.2.1–3; közlés: RégFüz 1969, 50–51).

A lelőhely további kutatását az indokolta, hogy korábban csak a tanya Ny-i oldalán folyt feltárást, így további sírok előkerülésére lehetett számítani. 2002. szeptember 16–20. között négy szelvényben 162 m² felületet tártunk fel a tanyaépület különböző oldalain (ásatási dokumentáció: KJM RégAd: 553-2002; fotódokumentáció: KJM Fotótár 11307–11316). Megtaláltuk az 1968-as ásatás szelvényeit, további sírokat azonban a kiterjedt kutatás ellenére sem fedeztünk fel. A korábban feltárt három temetkezés – néhány további sír a tanya körüli földmunkák során megsemmisült Csernák János elmondása alapján – egy kiscsaládi temető része volt. További sírok a tanya épülete alatt nem zárhatók ki, amint ezt Bálint Csanád is megjegyezte, ezek a sírsorok azonban a tanya épületének sem a D-i, sem az É-i oldalán nem futnak ki az épület alól, így a lelőhely az épület alatti rész kivételével teljesen feltártnak tekinthető.

LANGÓ PÉTER – TÜRK ATTILA

187. Miskolc, Avas, Tűzköves

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Pa

A Miskolci Egyetem BTK Ős- és Ókortörténeti Tanszéke 2002. augusztus 30.–szeptember 7. között folytatta a területéről 1988-ban előkerült középső paleolit kovabánya-komplexum feltárását. Az ásatás során 2×5 méteres szelvényből nyolc és félezer paleolit került elő, közöttük típusos kőeszközök is, a kovabányászat objektu-

mai mellett. A leletanyag egy úgynevezett fogazott élű moustéri iparhoz tartozik.

RINGER ÁRPÁD

188. Miskolc, Baradla-barlang

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő

2001 őszén kezdtük meg kutatásainkat a Magyar Nemzeti Múzeum, a miskolci Herman Ottó Múzeum és az Aggteleki Nemzeti Park közös kutatóprogramja keretében. Első lépésként összegyűjtöttük a Baradla-barlangra vonatkozó eddigi régészeti publikációkat. Ezek feldolgozása során kiderült, hogy az elmúlt két évszázadban készült dokumentációk minimálisan sem teljesítik a korszerű régészettudományos kutatások elvárásait. Ezért a helyszíni munkák kezdetén az így „megismert” lelőhelyek azonosításával próbálkoztunk, ami csak részben volt eredményes. (Meghatároztuk a legjelentősebb Baradla-ásatás, a Nyáry Jenő-féle 1876–77. évi munkálatok helyszínét.) Ugyanakkor néhány lelőhely létét nem sikerült megerősíteni, illetve eddigi kutatásaink nem támasztják alá létezésüket.

A helyszíni bejárások alkalmával derült ki, hogy a barlang aggteleki szakaszán jelentős mennyiségű felszíni leletelőfordulás (elsősorban cseréptöredékek), illetve több régészeti réteg található. Ezért úgy döntöttünk, hogy a barlang teljes magyarországi szakaszát bejárjuk és felmérjük. 2001 októbere és 2002 júliusa között átkutattuk az aggteleki szakaszt (beleértve a Csontház-termet, Róka-ágot, Cserepes-termet stb.) és a főágot, valamint a jósvafői szakaszon az Óriások-csarnokát, Meseországot és az Arany-utcát.

A barlangban kisebb egységeket különítettünk el, ezeket digitális térképen jelöltük, és a felszíni leleteket ennek alapján csoportokban szedtük fel. A 830 munkaóra alatt 246 elhatárolt területen több, mint 10 000 cseréptöredéket gyűjtöttünk, amely anyag restaurálás és régészeti feldolgozás alatt áll.

A kutatás eredményeként bebizonyosodott, hogy az aggteleki oldalon a Csónakázó-tóig mindenhol jellemző volt az őskori ember jelenléte, illetve igen sok, eddig ismeretlen (dokumentálatlan és publikálatlan) településnyomot leltünk. Nagyon sok helyen találtunk steril agyagrétegek közötti, vagy cseppkő-réteg alatti *őskori kultúrrétegsort* – fekete, szürke színű, néhány centiméter vastagságú, hamus, faszenes, kerámiatöredékekkel, állatcsontokkal tarkított régészeti rétegeket. Ezek közelebbi vizsgálata fontos adalékot nyújthat a barlang őskori településtörténetéhez.

Szintén sok helyen fedeztünk fel az agyagban, metsetben látszó, egykori cölöpökre utaló lyukakat, melyekre nagyobb területen rábontva esetleg az őskori építmények szerkezetére vonatkozó adatokhoz juthatunk.

A kutatás meglepetései azok a *tüzelőhelyek*, melyeket a Hangverseny-teremben, a Cserepes-teremben, valamint a Denevér-ágban találtunk, illetve egy további

tűzhely a Fekete-teremben, a betonjárda mellett. Ez utóbbi nagy részét gödör ásásakor tönkretették. Megmaradt részének és környezetének régészeti feltárása – megelőzendő a további pusztulást – nagyon fontos feladat. Itt radiokarbon kormeghatározásra alkalmas minták vételére is számíthatunk. Ezenfelül a tűzhely maradványa feltárás után a barlang látogatói számára látványosan bemutatható is lenne.

A kultúrrétegek, tűzhelyek és cölöplyukak helyét digitális térképen rögzítettük, azokat rajzban és fotón (mintegy 800 digitális és több száz hagyományos felvételen) is dokumentáltuk. Munkánk során egyéb érdekességekre is bukkantunk: becseppkövesedett őskori edényekre és csontkupacokra, továbbá cseppkövek belsőjében koromcsíkokra.

Munkatársak: Csengeri Piroska (Herman Ottó Múzeum), Markó András (MNM), Ernyey Katalin (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal) régészek, Holl Balázs, Marton Ádám informatikusok (MNM), Mersdorf Zsuzsanna régészhallgató (ELTE Régészettudományi Intézet).

REZI KATÓ GÁBOR

189. Mosonmagyaróvár, Erzsébet tér 11–12.

(Győr-Moson-Sopron megye) Á

Mosonmagyaróvár mosoni részének központjában üzletházakat terveztek építeni. A régészeti feltárást a kora Árpád-kori ispáni vár közelsége indokolta.

A tér az ispáni vártól ÉK-re fekszik, árkának feltételezhető sarkától kb. 20 m-re. Közvetlenül a tér D-i oldalában áll az a kicsi, Nepomuki Szent János tiszteletére szentelt kápolna, amely a mosoni néphagyomány szerint a középkori plébániatemplom helyén épült fel. Bár ásatás híján azt igazolni nem tudjuk, de mivel a kápolna építéskor már állt egy másik kápolna, szintén az új plébánia közvetlen közelében és ennek, a kis kápolnának semmilyen kifejezett többlet funkciója nincs, elképzelhetőnek tartjuk, hogy valóban egy szakrális emlékhely lehet. Ásatásunk során adatokat reméltünk a mosoni suburbium épületeiről, illetve a mezőváros szerkezetéről.

Bár nagyméretű kutatóárkunkban több Árpád-kori objektum is előkerült, ezek jellege (árkok, gödrök, cölöplyukak) nem ad támpontot a jobb megismeréshez. Az újkori építkezések (a kutatóárkunkban két újkori kút, illetve egy újkori kovácműhely is előkerült) átvágták és jórészt megsemmisítették a középkori maradványokat.

Az ásatást tovább nehezítette, hogy a telek mellett piac működik, ahonnan nagy mennyiségű szemét került területünkre, többször rongálták objektumainkat, kincskereső is látogatták az ásatást. Emellett hatalmas esőzések és árvíz akadályozta munkánkat.

Az ásatáson részt vett Winkler Mónika régészhallgató (ELTE).

ASZT ÁGNES

190. Mosonmagyaróvár, Soproni utca 12.

(Győr-Moson-Sopron megye) Á

A mosoni városrész revitalizációjához kapcsolódóan több feltárást végezhetünk az ispáni vár tövében. Ezúttal a tavalyi Iskola utcai ásatási telkünkkel (ahol a vizesárok egy szakaszát sikerült dokumentálnunk) közvetlenül szomszédos, attól D-re fekvő telken kutathattunk.

A telek kívül esik a váron, a suburbium területének egy részét fedi. Az utcából ismert többek között egy középkori templomszentély, amit feltételezünk az esperesi templommal azonosított Pusztai Rezső.

Ásatásunk során egy 6×20 m alapú kutatóárkot jelöltünk ki. A kutatóárkokban településobjektumot nem találtunk, ám nagy mennyiségben került elő 12–13. századi kerámia, illetve egyéb kisleletek, amelyek közül ki kell emelni egy lófej formájú, finoman iszapolt, redukált égetésű, polírozott felületű aquamanile töredéket.

Az ásatáson részt vett L. Szikora Eszter segédrestaurátor.

ASZT ÁGNES

191. Mosonmagyaróvár, Újudvar, Új Törés

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró

2002. február 19-én Németh Alajos, a Múzeumbarát Egyesület elnöke értesítése nyomán a helyszínen megbizonyosodtunk arról, hogy az Újudvar IV. állami gazdaságtól D-re fekvő szántóterületen római telepjelenségek (nagy mennyiségű kerámia, építési törmelék) találhatóak, feltehetően egy késő római villagazdaság maradványai. Évekkel korábban itt egy avar kisszívveget is találtak, amit Tomka Péter dokumentált. Temetőt ezért feltételezünk a helyen. A lelőhely jelenleg nem közvetlenül veszélyeztetett, hiszen mezőgazdasági művelés folyik rajta, de a műtrágyázás során földbe jutott anyagok károsan hatnak a sekélyen fekvő fémleletekre.

ASZT ÁGNES

192. Mosonszentmiklós, Gyártelep

(Győr-Moson-Sopron megye) B, Á

A területen egy magánépítkezéshez kapcsolódó közmű-árok kialakítása során régészeti objektumok előkerülésével számolhattunk, hiszen a Béke úton fekvő telek közvetlenül határos a két évadon át kutatott „Gyepföldek” nevű lelőhellyel.

A 2002 őszen végzett feltárás során 33 objektumot dokumentáltunk, illetve bontottunk ki. Ezek zöme kora bronzkori (Makó kultúra) horizonthoz köthető, de kisebb számban a 12. század második felében megtelepedett Árpád-kori faluhoz tartozó telepjelenségek is előkerültek.

Az ásatás legfontosabb eredménye, hogy sikerült dokumentálnunk egy komoly árokrendszert, amelynek árkai ÉNy-DK irányúak, egymástól 50–100–150 cm-re fekszenek, 350–380 cm szélesek, mélységük átlagban fél